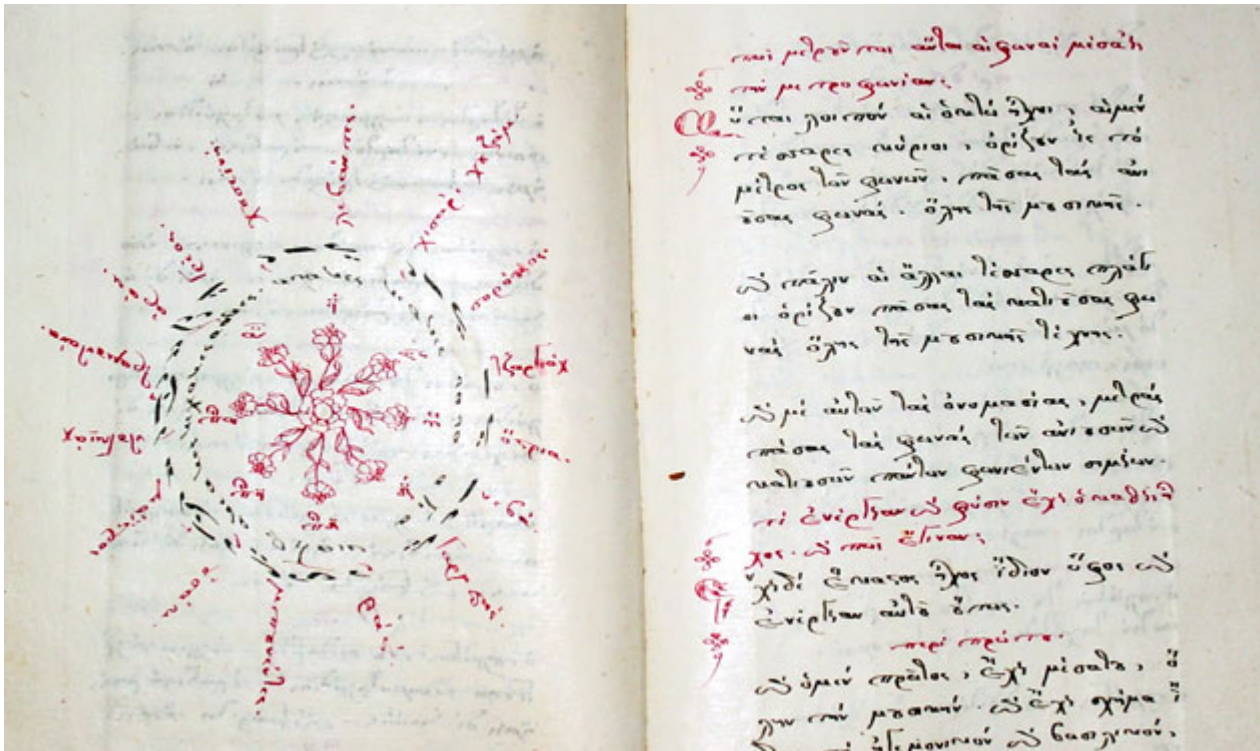

Ο παραγκωνισμένος της Νέας Μεθόδου Απόστολος Κώνστας ο Χίος

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο Απόστολος Κώνστας ο Χίος (~1867 - 1840) αποτελεί σημαντικότετη προσωπικότητα στο χώρο της Ψαλτικής με πλούσιο κωδικογραφικό, εξηγητικό, συνθετικό και κυρίως θεωρητικό έργο. Είναι γνωστός και με τα επίθετα Κωνστάλας, Κρουστάλλας ή Κρυστάλλας. Το επίθετο Χίος δηλώνει την καταγωγή από το νησί της Χίου, αν και όλες τις πηγές δίνουν ως τόπο ζωής και δράσης την Κωνσταντινούπολη και τα περίχωρά της (Κερπήτζ Χανι, Μπεσίκταση, Υψωμαθεία, ΝτιβάνΓιολού, Καλουπακτζιλάρπασι, Αρναούτκιοϊ).

Κύρια πηγή για τη ζωή και το έργο του αποτελούν οι μέχρι στιγμής (2013) εκατόν τριάντα οκτώ γνωστοί αυτόγραφοι κώδικες, με τη μεγάλη πλειοψηφία τους να είναι μουσικά χειρόγραφα, βάσει των οποίων αναδεικνύεται ο πολυγραφότερος Έλληνας κωδικογράφος. Ο πατέρας του Ιωάννης ιερέυς διετέλεσε Νομοφύλαξ της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας. Η γέννησή του πρέπει να τοποθετηθεί γύρω στο 1867. Πέθανε, όπως γράφει ο Γ. Παπαδόπουλος, «πενέστατος» το 1840.

Από τη βιβλιογραφία του 19^{ου} αι. αναφέρεται ως μαθητής του Πέτρου Βυζαντίου και του Γεωργίου Κρητός. Επί τουλάχιστον μία εικοσαετία δίδαξε Ψαλτική χρησιμοποιώντας τη θεωρία και τη σημειογραφία της Παλαιάς Μεθόδου. Ως μαθητές του αναφέρονται ο Γεώργιος Πασχαλίδης, ο Ιωάννης Χατζηπαρασκευάς, ο Γιάγκος (πιθ. Σανταλιτζής), ενώ γνωρίζουμε πως είχε οργανώσει δικό του «Σχολείον» Ψαλτικής που λειτούργησε από το 1800 και για μια τουλάχιστον εικοσαετία.

Στα πλαίσια οργάνωσης της διδασκαλίας του είχε συγκροτήσει ιδιαίτερο θεωρητικό εγχειρίδιο το οποίο καλούσε «Τεχνολογία» και το οποίο αντέγραψε και συμπλήρωσε από το 1800 έως το 1820 τουλάχιστον εννέα φορές. Η κύρια ασχολία του φαίνεται να είναι η αντιγραφή χειρογράφων της Ψαλτικής τόσο της Παλαιάς όσο και της Νέας μεθόδου. Οι κώδικές του διακρίνονται για την ποιότητα, την επιμέλεια, την καλλιγραφία, τον πλούσιο διάκοσμο και τα ακριβή για την εποχή υλικά. Το επάγγελμα ωστόσο του γραφέα δέχτηκε ισχυρό πλήγμα μετά την επικράτηση του έντυπου μουσικού βιβλίου.

Σημαντικό είναι το εξηγητικό του έργο σε μορφή σημειογραφίας ελάχιστα διαφορετική και πρωιμότερη της Νέας Μεθόδου με Εξηγήσεις παλαιότερου ρεπερτορίου, με Συλλογές Δεινών Θέσεων (βλ. λήμμα), ενός είδους πρώιμης «Κλείδας», και με υποβοήθηση της Εξήγησης μέσω του θεωρητικού του έργου, το

οποίο γράφηκε ακριβώς για τις ανάγκες της Εξήγησης. Το Θεωρητικό του προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την κατανόηση του μηχανισμού, με κατηγοριοποιήσεις περιπτώσεων γραφής και με παράθεση πολλών παραδειγμάτων. Αξιόλογο σε όγκο είναι και το μελοποιητικό του έργο, σχεδόν στο σύνολό του γραμμένο στην προ της Νέας Μεθόδου σημειογραφία και ανεξήγητο.

Ο Απόστολος μαρτυρείται ως γνώστης του τροπικού συστήματος των μακαμιών και ως δεξιοτέχνης της πανδουρίδας, την οποία χρησιμοποιεί ως φθογγόμετρο και ως εποπτικό μέσο διδασκαλίας των κλιμάκων, προφανώς παίζοντας και κοσμικό ρεπερτόριο. Δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «λόγιος» με σπουδές και τίτλους, ωστόσο οι γνώσεις του πάνω στην Παλαιά Μέθοδο και η όλη δράση του ακριβώς κατά την εποχή της αλλαγής τον αναδεικνύουν ως σημαντικότερη πηγή και προσωπικότητα ισάξια με τους Τρεις γνωστούς Διδασκάλους της Νέας Μεθόδου.

Το έργο του παραγκωνίστηκε και δεν εκτιμήθηκε από τους συγχρόνους του και από όσους εργαζόταν στα πλαίσια του νέου δυναμικού συστήματος, ωστόσο, σ' αυτό αναφέρονται όλοι οι μουσικολόγοι του 20ού αιώνα και εντεύθεν, οι οποίοι εργάσθηκαν πάνω στα θέματα της Παλαιάς Μεθόδου και της Εξήγησης (Κ. Ψάχος, Σ. Καράς, Γρ, Στάθης κλπ).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Αποστολόπουλος, Θωμάς, Κ., *Ο Απόστολος Κώνστας Χίος και η συμβολή του στην Θεωρία της μουσικής τέχνης - Μουσικολογική θεώρηση από έποψη ιστορική, κωδικογραφική, μελοποιητική και θεωρητική*, Αθήνα: Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Μελέται 4, 2002· Στάθης, Γρ., *Η Εξήγησις της παλαιάς βυζαντινής σημειογραφίας*, Αθήνα: IBM , Μελέται 2, 1978· Αλυγιζάκης, Αντ., *Η Οκταηχία στην Ελληνική Λειτουργική Υμνογραφία*, Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας 1975· Ψάχος, Κ. Α., *Η Παρασημαντική της Βυζαντινής Μουσικής, ήτοι Ιστορική και τεχνική επισκόπηση της σημειογραφίας της Βυζαντινής Μουσικής από των πρώτων χριστιανικών χρόνων μέχρι των καθ' ημών*, Αθήνα: χ.ε. 1917· Παπαδόπουλος, Γεώρ., Ι., *Συμβολαί εις την ιστορίαν της παρ' ημίν Εκκλησιαστικής Μουσικής, και οι από των Αποστολικών χρόνων άχρι των ημερών ημών ακμάσαντες επιφανέστεροι μελωδοί, υμνογράφοι, μουσικοί και μουσικολόγοι*, Αθήνα: Κουσουλίνος - Αθανασιάδης 1890· Χατζηγιακουμής, Μαν., *Μουσικά Χειρόγραφα Τουρκοκρατίας (1453-1832)*, τ. Α', Αθήνα: χ. ε. 1975· Χατζηγιακουμής, Μαν., *Χειρόγραφα Εκκλησιαστικής Μουσικής (1453-1820) - Συμβολή στην έρευνα του Νέου Ελληνισμού*, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος 1980.

(Η παρούσα ανάρτηση αποτελεί περίληψη εισηγήσεως που θα λάβει χώρα κατά το τριήμερο Τετάρτη 1η έως Παρασκευή 3η Ιουλίου 2015 στην Κωνσταντινούπολη στα πλαίσια της 1ης βυζαντινομουσικολογικής συνάντησης με θέμα: Εξήγηση και Εξηγητές Διδάσκαλοι)